

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 156/03-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. januára 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Lubyho prerokoval sťažnosť PhDr. V. K., trvale bytom Š., zastúpeného advokátom JUDr. P. B., Š., vo veci porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 SŽ 3/03 z 12. marca 2003 a takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 SŽ 3/03 z 12. marca 2003 b o l o p o r u š e n é základné právo PhDr. V. K. na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 SŽ 3/03 z 12. marca 2003 z r u š u j e a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. PhDr. V. K. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie vo výške 50 000 Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré mu je Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť do 2 mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý uhradiť PhDr. V. K. trovy konania v sume 8 796 Sk (slovom osem tisíc sedemstodevät'desiat šesť slovenských korún) do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu advokáta JUDr. P. B., Š.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 19. mája 2003 doručené podanie PhDr. V. K., trvale bytom Š. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci porušenia jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 SŽ 3/03 z 12. marca 2003.

Sťažovateľ odôvodnil porušenie základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru takto: Ako účastník správneho konania doručil 10. marca 1998 Úradu priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ÚPV“) prihlášku ochrannej známky (POZ 594-98). Konanie sa vedie pod číslom POZ 594-98 N 310-2001/Vr. ÚPV uverejnil prihlášku vo svojom vestníku po dvoch rokoch, t. j. 18. januára 2000. Proti prihláške ochrannej známky boli 13. apríla 2000 podané námietky, o ktorých ÚPV rozhodol až po 20 mesiacoch, t. j. 19. decembra 2001. Dňa 6. februára 2002 podal prihlasovateľ ochrannej známky proti rozhodnutiu o námietkach rozklad a 11. apríla 2002 bolo ÚPV doručené i vyjadrenie sťažovateľa k rozkladu.

ÚPV o rozklade nerozhodol ani po ôsmich mesiacoch. Preto sťažovateľ doručil 3. decembra 2002 Úradu vlády Slovenskej republiky (ďalej len „úrad vlády“) sťažnosť podľa zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach (ďalej len „zákon o sťažnostiach“) na priet'ahy v správnom konaní vedenom pod sp. zn. POZ 594-98 N 310-2001/Vr spôsobované predsedníčkou ÚPV. V sťažnosti sťažovateľ uviedol, že *„Vecná príslušnosť Vlády SR na vybavenie tejto sťažnosti vyplýva z nasledujúcich právnych skutočností. V zmysle ods. 2, § 61 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní: o rozklade rozhoduje vedúci ústredného orgánu štátnej správy. V zmysle ods. 1, § 11 zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach: ak sťažnosť smeruje proti vedúcemu tohto orgánu, vybavuje ju najbližší nadriadený orgán. V zmysle ods. 1, § 39 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy: činnosť ústredných orgánov štátnej správy riadi, koordinuje a kontroluje vláda“*.

Úrad vlády na túto sťažnosť odpovedal 4. decembra 2002 vrátením podania, pričom uviedol, že *„napriek tomu, že ste podanie označili ako sťažnosť, toto ako sťažnosť podľa zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach nie je možné kvalifikovať a teda ani vybavovať, nakoľko za sťažnosť podľa ustanovenia § 4, ods. 1, písm. c) citovaného zákona nemožno považovať také podanie, ktorým sa síce podávajúci domáha ochrany svojich práv a právom chránených záujmov, ale konanie o nich upravujú osobitné predpisy. V danom prípade je takýmto osobitným predpisom zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok). (...) Napokon to dotvrdzuje tiež ustanovenie § 2 písm. b) správneho poriadku z ktorého je naprosto zjavné, že zákon o správnom konaní nie je možné aplikovať na vybavovanie sťažností, z čoho logicky vyplýva to isté i obrátene“*.

Sťažovateľ doručil úradu vlády 11. decembra 2002 opakovanú sťažnosť, ktorú doplnil žiadosťou adresovanou vedúcemu úradu vlády o dozor nad vybavením sťažnosti. Na opakovanú sťažnosť úrad vlády reagoval oznámením z 13. decembra 2002, v ktorom uviedol, že *„Vzhľadom na to, že Vaše opakované podanie sa týka tej istej veci ako predchádzajúce, vraciame Vám ho v zmysle § 4 ods. 2 zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach, pretože tak, ako predchádzajúce, nie je sťažnosťou, na vybavenie ktorej sa vzťahuje citovaný zákon o sťažnostiach“*. Vedúci úradu vlády v odpovedi z 18. decembra

2002 uviedol, že „S ohľadom na skutočnosť, že Úrad vlády SR, ani sekcia kontroly nemá v zmysle svojej zákonnej kontrolnej pôsobnosti oprávnenie vstupovať do konania orgánov štátnej správy konajúcich v postavení správnych orgánov, posudzovať rozhodnutia vydané v správnom konaní, ani ukladať správnym orgánom prijímať opatrenia na nápravu, bolo Vaše podanie zo dňa 03. 12. 2002 vybavené v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanovuje zákon“.

Vo svojej sťažnosti sťažovateľ ďalej uviedol, že žalobou „zo dňa 8. 1. 2003, podanou cez podateľňu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (...) sa sťažovateľ v súlade so štvrtou hlavou piatej časti zákona č. 99/1963 Zb. v znení zmien, Občiansky súdny poriadok (...) domáhal rozhodnutia najvyššieho súdu, aby označený správny orgán v určenej lehote rozhodol vo vlekľom (5 rokov trvajúcim) správnom konaní o rozklade“.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 6 SŽ 3/03 z 12. marca 2003 návrh sťažovateľa zamietol ako neprípustný. Najvyšší súd v odôvodnení uznesenia uviedol, že „podľa názoru súdu navrhovateľ nevyčerpal prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný zákon, a preto je jeho návrh na súd neprípustný a predčasne podaný“.

Z napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sťažovateľ vyvodil porušenie jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Okrem vyslovenia tohto porušenia jeho základných práv sťažovateľ navrhol, aby bolo uznesenie zrušené a vec bola vrátená najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Takisto navrhol priznať mu primerané finančné zadostučinenie vo výške 90 000 Sk a tento návrh odôvodnil tým, že „už viac rokov márne čaká, že správny orgán rozhodne o jeho veci. Nepomohla ani sťažnosť vláde a úradu vlády. Je teda dlhodobo vystavený nadmernému stresu a musí prežívať značnú právnu neistotu. Z tohto stavu vyplývajú i pocity krivdy a úzkosti“.

Uznesením sp. zn. IV. ÚS 156/03 z 27. augusta 2003 prijal ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného

súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie.

Najvyšší súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti z 8. októbra 2003 uviedol nasledovné: *„Zotrývame na právnom názore vyslovenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky v jeho uznesení z 12. marca 2003, č. k. 6 SŽ 3/03.“*

Sťažovateľ ani najvyšší súd netrvali na tom, aby ústavný súd rozhodoval na verejnom ústnom pojednávaní.

II.

1. Základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy (IV. ÚS 77/02). Tento záver o ústavne súladnom výklade aplikovanej právnej normy sa vzťahuje v celom rozsahu aj na otázku prípustnosti

návrhu na začatie konania v správnom súdnictve a na výklad, či predpoklady tejto prípustnosti z ústavného hľadiska boli alebo neboli splnené.

Výklad týchto predpokladov však nemôže byť taký formalistický, aby sa ním v konečnom dôsledku nielen zmaril účel požadovanej súdnej ochrany, ale aj zabránilo v prístupe ku súdnej ochrane z dôvodov, ktoré nemožno v právnom štáte v žiadnom prípade pričítať účastníkovi konania, ktorý sa tejto ochrany domáha.

2. Podľa § 250t ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že orgán verejnej správy nekoná bez vážneho dôvodu spôsobom ustanoveným príslušným právnym predpisom tým, že je v konaní nečinný, môže sa domáhať, aby súd vyslovil povinnosť orgánu verejnej správy vo veci konať a rozhodnúť. Návrh nie je prípustný, ak navrhovateľ nevyčerpal prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 6 SŽ 3/03 zamietol návrh sťažovateľa, ktorým sa tento domáhal uloženia povinnosti ÚPV rozhodnúť o rozklade vo veci námietok proti zápisu ochrannej známky sp. zn. POZ 594-98 N 310-2001/Vr v navrhovanej lehote. Najvyšší súd v odôvodnení uznesenia uviedol: *„Zákon o ochranných známkach neobsahuje ustanovenia umožňujúce účastníkom konania namietať prietahy v konaní, resp. nečinnosť správneho orgánu. Osobitným predpisom v danej veci zostáva zákon č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach (§ 3 písm. a – sťažnosť na nečinnosť orgánu verejnej správy). Navrhovateľ podal 3. decembra 2002 sťažnosť na prietahy v správnom konaní, ktorú však zaslal Úradu vlády Slovenskej republiky a nie odporcovi. Úrad vlády podľa § 4 ods. 2 zákona č. 152/1998 Z. z. sťažnosť navrhovateľovi vrátil s tým, že nie je príslušným orgánom na jej vybavenie. Podľa názoru súdu navrhovateľ nevyčerpal prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný zákon, a preto je jeho návrh na súd neprípustný a predčasne podaný (...) Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.“*

Ústavný súd zotrváva na stanovisku (IV. ÚS 1/02), že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecných súdov, ktoré viedli k rozhodnutiu

vo veci samej alebo k inému súdnemu rozhodnutiu, ktorým končí konanie pred nimi. Tento prístup je dôsledkom toho, že všeobecné súdy vychádzajú pri prejednávaní a rozhodovaní vecí patriacich do ich právomoci zo zákonnej úpravy a z vlastnej interpretácie zákonov a podzákonných úprav. Ústavný súd je však oprávnený a povinný posúdiť neústavnosť konania a rozhodovania všeobecných súdov vo veciach, v ktorých niet iného, nadriadeného alebo opravného súdu, ktorý by chránil základné právo účastníka konania pred súdom nižšieho stupňa (§ 127 ods.1 i. f. ústavy). Tak je tomu aj v posudzovanom prípade.

Ústavný súd najprv upriamuje pozornosť na to, že najvyšší súd pri zamietnutí návrhu nevzal do úvahy to, že sťažovateľ podľa § 9 zákona o sťažnostiach (*Všetky orgány verejnej správy sú povinné prijímať sťažnosti. Prijaté sťažnosti, na ktorých vybavenie alebo prešetrenie nie sú príslušné, sú povinné bezodkladne postúpiť orgánu príslušnému na ich vybavenie a zároveň o tom upovedomiť sťažovateľa*) mal právo na to, aby úrad vlády postupoval podľa dispozície tejto právnej normy.

Neobstojí preto stanovisko úradu vlády, v ktorom sťažovateľa odkazuje na zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Správny poriadok“). Podľa § 37 zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov je v konaní o ochranných známkach vylúčená aplikácia § 50 Správneho poriadku, ktorý upravuje opatrenia proti nečinnosti, a to bola podstata sťažnosti sťažovateľa namierenej proti nečinnosti ÚPV. Napokon, aj najvyšší súd potvrdil, že sťažovateľ mal postupovať podľa zákona o sťažnostiach, a nie podľa Správneho poriadku. V súlade s čl. 2 ods. 2 ústavy bol úrad vlády preto povinný postupovať podľa citovaného § 9 zákona o sťažnostiach aj z dôvodu, že takýto postup sa predpokladá ako ochrana fyzickej osoby (právnickej osoby) pred prípadnou neznalosťou presného postupu, adresáta sťažnosti a podobne.

V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje aj na ďalšie ustanovenia zákona o sťažnostiach [§ 1, § 3 písm. a), § 5 ods. 1, § 11 ods. 1, § 12 ods. 1 a § 24 ods. 1] a na ustanovenia § 22 ods. 9 a § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení

neskorších predpisov (ďalej len „zákon o organizácii ústrednej štátnej správy“), ktoré bol najvyšší súd povinný zohľadniť, ak chcel posudzovať predpoklady prípustnosti návrhu proti nečinnosti ÚPV nielen vo vzájomných súvislostiach, ale súčasne aj ústavne konformným spôsobom.

Sťažovateľ pred podaním návrhu proti nečinnosti ÚPV podal sťažnosť (aj opakovane) podľa zákona o sťažnostiach, ktorú adresoval do sféry verejnej správy (ústrednej štátnej správy). Podľa názoru ústavného súdu týmto úkonom, ktorý ešte zopakoval, splnil zákonný predpoklad prípustnosti návrhu proti nečinnosti podľa § 250t ods. 1 OSP (čl. 46 ods. 4 ústavy). Na tomto závere sa nedalo nič meniť ani v dôsledku postupu úradu vlády, ktorý namiesto úkonu podľa § 9 zákona o sťažnostiach vrátil sťažovateľovi podanie a zotrval na tomto stanovisku aj po opakovaní sťažnosti. Takýto postup ústredného orgánu štátnej správy nemožno pričítať sťažovateľovi, najmä ak by bol najvyšší súd vzal do úvahy, že sťažnosť bola podaná proti predsedníčke ÚPV, ktorá je menovaná do funkcie vládou. Z toho sa dalo vyvodiť len to, že k podaniu sťažnosti síce došlo, ale nedošlo k jej zákonom predpokladanému vybaveniu.

Okrem toho podľa názoru ústavného súdu úkon úradu vlády (vrátenie podania) nezaväzoval najvyšší súd pri posudzovaní splnenia predpokladu prípustnosti návrhu proti nečinnosti predsedníčky ÚPV v konaní o rozklade, a preto mal viesť najvyšší súd k tomu, aby sa zaoberal obsahom sťažnosti, okolnosťami, za ktorých bola podaná (a opakovaná), obsahom odpovede úradu vlády a aj otázkou, prečo úrad vlády nepostupoval podľa § 9 zákona o sťažnostiach a či tak postupovať mal.

3. Z uvedených právnych noriem, zistených postupov úradu vlády a obsahu napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu možno uzavrieť, že zamietnutím návrhu sťažovateľa proti nečinnosti v konaní vedenom pod sp. zn. 6 SŽ 3/03 došlo k porušeniu jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru z dôvodu príliš formalistického posúdenia predpokladu prípustnosti takeého návrhu podľa § 205t ods. 1 i. f. OSP. Takým prístupom najvyššieho súdu sa pred materiálnym chápaním základného práva na súdnu ochranu v správnom

súdnicte uprednostnilo akceptovanie úkonov ústredného orgánu štátnej správy (úradu vlády), negujúcich snahu sťažovateľa splniť citovaný predpoklad prípustnosti návrhu proti nečinnosti.

4. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší a môže vec vrátiť na ďalšie konanie [§ 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. Ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie, v ktorom je viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze [§ 56 ods. 3 písm. b) a ods. 6 zákona o ústavnom súde]. Najvyšší súd je viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

5. Sťažovateľ sa podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde domáhal primeraného finančného zadosťučinenia v sume 90 000 Sk z dôvodu nadmerného stresu a značnej právnej neistoty vyplývajúcej z porušovania jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ÚPV a z nesprávneho postupu najvyššieho súdu. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Ústavný súd sťažovateľovi priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 50 000 Sk. Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu, ako aj ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia zohľadňuje predovšetkým to, že k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy došlo v situácii, v ktorej sa sťažovateľ snaží viac ako dva roky dosiahnuť rozhodnutie v konaní pred orgánom verejnej správy, sťažuje sa, aj opakovane, podáva návrh najvyššiemu súdu

a napriek tomu sa v jeho záležitosti nekoná v súlade s požiadavkami ústavnosti a princípmi právneho štátu.

6. Ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. P. B., Š., podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov konania vo výške 8 796 Sk (slovom osemtisíc sedemstodevät'desiatšesť slovenských korún). Úhradu trov konania ústavný súd priznal za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie zastúpenia, spísanie sťažnosti) každý v hodnote 4 270 Sk a dvakrát náhradu režijného paušálu po 128 Sk za každý úkon právnej pomoci [§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a ods. 4 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 63/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb].

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. januára 2004